

Pristup Hrvatske međunarodnim organizacijama

Ravlić, Robert

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:809965>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Robert Ravlić

**PRISTUP HRVATSKE MEĐUNARODNIM
ORGANIZACIJAMA**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

ROBERT RAVLIĆ

**PRISTUP HRVATSKE MEĐUNARODNIM
ORGANIZACIJAMA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Nenad Pokos

Zagreb, 2020.

1. UVOD	1
2. UJEDINJENI NARODI (UN)	2
3. SJEVERNOATLANTSKI SAVEZ (NATO)	8
4. EUROPSKA UNIJA (EU)	13
5. ZAKLJUČAK	19
6. SAŽETAK.....	20
7. LITERATURA.....	21

1. Uvod

S ovim završnim radom na temu “Pristup Hrvatske međunarodnim organizacijama“ pokušati ću pobliže dočarati važan dio moderne Hrvatske povijesti, njenu političku integraciju u današnji globalizirani svijet i uvjete koji su se morali ispuniti da bi to bilo moguće. Uvidjevši vrlo rano važnost jačanja Hrvatske države kroz postupno institucionalno uključivanje u europske i svjetske organizacije, a posebno ulazak u Europsku uniju, čelni ljudi su od početka naglašavali to kao strateške prioritete samostalne Hrvatske države koji će pozitivno djelovati na jačanje političke stabilnosti i sigurnosti, kao i na ukupni društveni i gospodarski razvitak. Nesumnjivo se treba uzeti u obzir i težu zadaću koju je Hrvatska imala nego li druge zemlje Srednje i Istočne Europe, jer je njezin položaj bio opterećen neriješenim pitanjem odnosa u užoj regiji kao naravno i ratom koji joj je bio nametnut.

Unatoč tome svojom aktivnom politikom uspjela se približiti Europskim i svjetskim procesima, a svojim odličnim geostrateškim položajem, na spoju Srednje Europe i Mediterana, ima preduvjete da postane važan geopolitički faktor u Europi. Izgradnja srednjoeuropskog i mediteranskog identiteta vrlo je značajna za Hrvatsku, budući da ona geografski, povijesno, kulturno i gospodarski pripada tom prostoru. Kronološki ću se osvrnuti na pristupanje Hrvatske u najvažnije međunarodne organizacije, a prva takva su Ujedinjeni narodi (UN¹), nakon toga Sjevernoatlantski savez (NATO²) i naposljetku Europska unija (EU³). Svaka od njih je doprinijela razvoju i napretku naše države, kao što su zahtijevale i određene ispunjene uvjete za pristup.

¹ Eng. United Nations

² Eng. North Atlantic Treaty Organisation

³ Eng. European Union

2. Ujedinjeni narodi (UN)

Hrvatska je svoju konačnu punu neovisnost i članstvo u Ujedinjenim narodima stekla tek u širem procesu raspada socijalističkog sustava koji je počeo rušenjem Berlinskoga zida 9. studenog 1989. U tom su se procesu raspale tri multinacionalne federacije u Europi – Sovjetski Savez, Jugoslavija (SFRJ⁴) i Čehoslovačka. Postići punopravni međunarodni legitimitet nije lagan zadatak za nove države. Važno je za istaknuti da pribjegavanje pravu koje proizlazi iz načela samoodređenja redovito ima za posljedicu rušenje teritorijalne cjelovitosti neke od postojećih država, ili čak njezin raspad. Zbog toga ostvarenje takvog prava ima većih izgleda da uspije u okviru krupnijih međunarodnih kretanja, a puno manje izgleda za uspjeh kada je sasvim izdvojen od njih. Ako neki narod poduzme sam borbu za svoju neovisnost, on vrlo lako može doživjeti neuspjeh zbog izostanka potpore i simpatija međunarodne zajednice. Svako diranje u postojeće granice mnoštvo će drugih država u svijetu shvatiti kao potencijalnu opasnost za vlastitu teritorijalnu cjelovitost, poglavito one multinacionalne i multietničke. Također, poštivanje teritorijalne cjelovitosti svih država svijeta i nepromjenjivost postojećih granica se uzimaju kao temeljni preduvjeti održanja međunarodnog mira i sigurnosti. To dovodi do toga da čak i ako neki narod uspije proglasiti državu s efektivnom vlašću ona se može suočiti s međunarodnim bojkotom i općenitim nepriznavanjem. Takvi slučajevi neuspjeha u svijetu nisu rijetkost – dugotrajna borba Kurda za neovisnošću i stvaranje vlastite države, napori stanovnika Zapadne Sahare i Somalilanda za međunarodnim priznanjem ili neuspjela secesija Čečenije od Ruske federacije su samo neki od novijih primjera.

U federativnoj Jugoslaviji najprije su 1990. u Sloveniji i Hrvatskoj vlast osvojile stranke s demokratskom legitimacijom, proizašlom iz slobodnih i višestranačkih izbora.⁵ Još nije bio počeo raspad institucija u Jugoslaviji, ali su se Hrvatska i Slovenija s demokratskom legitimacijom uključile u proces promjena političkog i društveno-ekonomskog sustava koji je već tada zahvatio i druge države u Europi. 28. srpnja 1990. hrvatski Sabor usvaja Amandmane na Ustav Hrvatske te donosi odluke o ukidanju socijalističkih simbola; usvojila se hrvatska zastava s povijesnim grbom, umjesto crvene zvijezde i bivšeg socijalističkog grba, a proglasilo se i da je Republika Hrvatska nositelj "političkog i gospodarskog suvereniteta", no to još ne možemo gledati kao akt odvajanja od Jugoslavije.

⁴ Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

⁵ U Hrvatskoj je prvi krug izbora održan 22. i 23. travnja 1990., a drugi krug 6. i 7. svibnja 1990. Izbore osvaja Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) na čelu s njezinim osnivačem Franjom Tuđmanom, a novi Sabor je ustanovljen 30. svibnja 1990. i taj dan je proglašen Danom državnosti Republike Hrvatske.

Kod vodećih sila zapada postojala je bojazan da rakete s nuklearnim bojnim glavama, koje su se nalazile u četiri sovjetske republike⁶, ne padnu u ruke novim i lako moguće neodgovornim vlastima. Stoga su Sjedinjene Američke Države i članice Europske zajednice ponajprije nastojale očuvati integritet Jugoslavije zbog straha da se njezinim raspadom ne pokrene i nekontrolirani raspad Sovjetskoga saveza. U samoj Jugoslaviji Slobodan Milošević je već prije pokušao uspostaviti velikosrpsku hegemoniju nad čitavom federacijom, boreći se za centralističke ustavne promjene 1988., te pokušajima da na Četrnaestome partijskom kongresu⁷ dobije kontrolu nad čitavim Savezom komunista Jugoslavije. Ti su mu pokušaji propali, no uspjelo mu je *Antibirokratskom revolucijom* dokinuti autonomiju Kosova i Vojvodine te u Crnoj Gori obaviti prevrat i instalirati njemu odanu vlast. Poslije takvog razvoja događaja Federacija je prestala biti "ravnopravnom zajednicom republika i pokrajina te svih njezinih naroda i narodnosti" stoga je izgubila svrhu svoga postojanja. U to vrijeme Milošević napušta politiku očuvanja cjelovitosti Jugoslavije i okreće se stvaranju Velike Srbije s namjerom da u nju uključi obje dotadašnje autonomne pokrajine, Makedoniju, Crnu Goru, Bosne i Hercegovinu te znatan teritorij Hrvatske⁸. Prvi konkretni znaci takvih pretenzija u Hrvatskoj mogli su se vidjeti 17. kolovoza 1990. kada počinje *Balvan revolucija* u Kninskoj krajini.

Prvi pravi međunarodnopravno relevantni akt bio je raspisivanje referenduma koji je održan 19. svibnja 1991. u kojima su se građani Hrvatske izjašnjavali između konfederacije i federacije⁹. Time su se htjeli pridobiti i glasači srpske nacionalnosti, ali i oni koji su još gajili nostalgiju za jugoslavenskom zajednicom. Prema službenom izvješću o rezultatima, za prijedlog o konfederaciji glasalo je 93,24% onih koji su izašli na referendum, a za prijedlog o federaciji glasalo je 5,38% birača (Degan 2002: 240). Takva formulacija pitanja na referendumu nije bila obična obmana glasača već je vodstvo Hrvatske ozbiljno pomišljalo na konfederalni savez makar kao neko prijelazno rješenje, iako je već tada bilo vidljivo da nije bilo mnogo nade za takvo što. No, rezultati referenduma dali su pravo Hrvatskoj da pođe putem neovisnosti, a to će kasnije priznati i Arbitražna komisija. Značajan događaj toga razdoblja je i posjet američkoga

⁶ U Rusiji, Ukrajini, Bjelorusiji i Kazahstanu.

⁷ Održan između 20. i 22. siječnja 1990.

⁸ Srbija je namjeravala osvojiti dio Hrvatske južno od crte Virovitica-Karlovac-Karlobag.

⁹ Referendumsko pitanje bilo je podijeljeno na: „A) Jeste li za to da Republika Hrvatska (...) može stupiti u savez suverenih država s drugim republikama (prema prijedlogu Slovenije i Hrvatske za rješenje državne krize u SFRJ)? B) Jeste li za to da Republika Hrvatska ostane u Jugoslaviji kao jedinstvenoj saveznoj državi (prema prijedlogu Republike Srbije i Socijalističke Republike Crne Gore za rješenje državne krize u SFRJ)? (Degan 2002: 240)“

državnog tajnika Jamesa Bakera Beogradu, gdje je održao pojedinačne sastanke s delegacijama iz svih republika te je u njima zagovarao jedinstvo Jugoslavije, ali je u isto vrijeme bio protivnik upotrebe sile radi održavanja tog jedinstva. Ipak, Baker nije uspio nagovoriti ni Milana Kučana, a ni Franju Tuđmana da odgode proglašenje neovisnosti. Slovenci su proglasili samostalnost 25. lipnja 1991, te istoga dana je Tuđman odlučio da Hrvatska proglasi svoju neovisnost, a sljedeći dan dvije države su se uzajamno priznale. Razloge iza takve promptne odluke treba potražiti u tome što je postojala opravdana bojazan da bi Hrvatska mogla ostati pod velikosrpskom hegemonijom u ostatku Jugoslavije jer bi u takvoj krnjoj federaciji bez Slovenije hrvatski, bosanskohercegovački i makedonski članovi predsjedništva SFRJ ostali u manjini. Na tom povijesnom zasjedanju 25. lipnja 1991. sabor je usvojio više sudbonosnih akata poput Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske, Deklaracije o proglašenju suverenosti i samostalnosti, te Povelje o pravima Srba i drugih nacionalnosti. To još nisu bili akti potpunog odcjepljenja od SFRJ, ali su označavali pokrenuti postupak razdruživanja od drugih republika jer je Hrvatska tom Ustavnom odlukom pokrenula postupak svoga međunarodnog priznanja.

Delegacija tadašnje Europske zajednice¹⁰ *Brijunskom deklaracijom* 7. srpnja 1991. prisiljava obje republike da suspendiraju svoju neovisnost na tri mjeseca, te ustanovljuju nenaoružanu promatračku misiju KESS-a¹¹ sa sjedištem u Zagrebu, koja je nadgledala i izvještavala o sukobima, no nije mogla prekinuti sukob i spriječiti zločine koji su se događali što je posljedično bilo uzrokom mnogih frustracija u Hrvatskoj. Europska zajednica imala je u planu da ponovno uspostavi mir i dijalog u Jugoslaviji, te s tim ciljem sazivaju Konferenciju mira¹², a predsjednik konferencije postaje lord Carrington. Također, ustanovila se Arbitražna komisija, u kojoj je predsjednik bio Robert Badinter. Vjerovali su da je moguće putem diplomacije riješiti sukob u Hrvatskoj i spriječiti rat u Bosni i Hercegovini, no postupno se išlo prema priznanju suverenosti i neovisnosti svih republika koje to žele uz neke zajedničke institucije¹³ što je kasnije postalo poznato kao *Carringtonov plan*. Te institucije i vijeća su bila predviđena kao povremeni skupovi za rasprave i dogovaranje, ali ne kao tijela koja bi mogla

¹⁰ Delegaciju su činili ministri vanjskih poslova država koje su tada predsjedale Zajednicom, a to su bili Gianni De Michelis iz Italije, Jacques Poos iz Luksemburga i Hans Van Den Broek iz Nizozemske.

¹¹ Konferencija za europsku sigurnost i suradnju, od 1994. zove se Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS).

¹² Konferencija je započela svečanom sjednicom u Palači mira u Haagu 7. rujna 1991.

¹³ Predviđali su ustanovljenje zajedničkoga Suda za ljudska prava, Vijeća za gospodarsku suradnju, Vijeća za političku suradnju i Vijeća za pravnu suradnju.

donositi pravno obvezujuće odluke što je svakako bilo na nižoj razini od konfederacije kakvu je Hrvatska predlagala godinu dana ranije. Konfederalni savez sa stalnim zajedničkim organima je već bio van svih opcija zbog agresivnog rata i počinjenih zločina protiv civilnog stanovništva i boraca.

Odmah nakon isteka tromjesečne suspenzije Hrvatska i Slovenija prekidaju sve veze s onime što je preostalo od Jugoslavenske federacije te proglašavaju potpunu neovisnost 8. listopada 1991. Prema odluci Sabora, Republika Hrvatska raskida sve državnopravne veze sa SFRJ, odriče legitimitet i legalitet svim tijelima dotadašnje federacije, te priznaje samostalnost i suverenost ostalih republika bivše SFRJ. To je napokon bila odluka o proglašenju istinske hrvatske neovisnosti i potpune međunarodnopravne osobnosti koja po svome sadržaju podsjeća na odluku Hrvatskog sabora od 29. listopada 1918.¹⁴ s bitnom razlikom što se ovog puta nije ulazilo u nikakvu novu državnu zajednicu. Vrlo signifikantna je bila i odluka Roberta Badintera i Arbitražne komisije Konferencije o miru u Jugoslaviji koja je potvrdila zasnovanost na međunarodnom pravu svih hrvatskih akata te ustvrdila da se volja republike za neovisnošću očitovala deklaracijom o neovisnosti i referendumom, koji je značio zakonito očitovanje hrvatskih građana u vršenju njihovih prava na samoodređenje. Od 8. listopada 1991. Hrvatska je neovisna država, no svoju je vlast efektivno mogla izvršavati samo na području koje protupravno nisu zaposjele JNA ili pobunjene srpske vlasti. Tek 1995. vojnom operacijom *Oluja* Hrvatska je oslobodila većinu svojeg zaposjednutog područja.

Neovisnost joj je tada priznavala Slovenija, a od 30. srpnja 1991. i Litva¹⁵, ali ne i vlast u Beogradu te se u takvim okolnostima hrvatska državnost mogla učvrstiti samo sveopćim međunarodnim priznanjem i primanjem u članstvo Ujedinjenih naroda. Unatoč otporima određenih članica Europske zajednice, ali i lorda Carringtona, Njemačka i Vatikan su se snažno zauzeli za međunarodno priznanje Hrvatske. Njemački kancelar Kohl obećao je potporu Hrvatskoj pod uvjetom da Sabor prihvati izmjene ustavnih propisa, poglavito one o ljudskim i manjinskim pravima, kojima će Hrvatska preuzeti sve obveze predviđene u nacrtu Konvencije od 4. studenoga 1991. Važno je istaknuti da su se ti propisi donosili u vrijeme pada već potpuno srušenog Vukovara i opkoljenog Dubrovnika, no unatoč svemu Sabor je 4. prosinca 1991.

¹⁴ Kada je donesena odluka o raskidanju svih veza Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s Kraljevinom Ugarskom i Carevinom Austrijom.

¹⁵ Prije 19. prosinca i priznanja Njemačke i Islanda, Hrvatsku su još priznale Ukrajina 11. prosinca i Latvija 14. prosinca. Nužno je napomenuti da su to sve bivše države članice Sovjetskog saveza (SSSR) i da su u to doba te države i same bile tek djelomično priznate, tako da njihovo priznavanje Hrvatske nije imalo velikoga odjeka u međunarodnim odnosima.

jednoglasno usvojio Ustavni zakon očekujući brzo međunarodno priznanje i potporu u očuvanju teritorijalne cjelovitosti. Također, treba napomenuti da su zločini u Vukovaru, a svakako i oštećenja kulturnih spomenika u bombardiranome Dubrovniku, bili možda i odlučujući u odluci Europske zajednice o davanju međunarodnog priznanja svim republikama.

Tako je Vijeće ministara 16. prosinca 1991. usvojilo novu Deklaraciju o Jugoslaviji gdje su zahtijevali prihvaćanje svih odredbi nacrtu Konvencije, a napose onih o pravima nacionalnih ili etničkih skupina. No, Srbija i Crna Gora su odbile podnijeti zahtjeve za svoje priznanje u svojstvu novih država, te tako nacrt Konvencije nije mogao postati ugovorom na snazi između svih jugoslavenskih republika, što je rezultiralo time i da se nisu mogle provesti ni odredbe o predviđenim zajedničkim tijelima. Njemačka, kao prva od velikih sila, priznaje Hrvatsku 19. prosinca 1991., ali s učinkom od 15. siječnja 1992. Istoga dana to radi i druga značajna europska država i članica NATO saveza - Island, a potom i Sveta Stolica 13. siječnja 1992. 15. siječnja 1992. napokon Hrvatsku priznaju i svih dvanaest država članica Europske zajednice, a sljedećih dana počela su stizati priznanja i iz drugih dijelova svijeta. Zanimljivo je spomenuti da su Sjedinjene Američke Države to učinile tek 7. travnja 1992.. Tako je u prvih nekoliko mjeseci 1992. Hrvatsku priznala praktično cjelokupna zajednica država. Jedini važniji izuzetak bila je Savezna Republika Jugoslavija koju su tada činile Srbija i Crna Gora, no to nije spriječilo Hrvatsku da konačno postane priznatim subjektom međunarodnog prava. Preostalo joj je jedino ući u najveću i najznačajniju svjetsku međunarodnu organizaciju Ujedinjene narode.

Značaj UN-a je ogroman, toliko da je za objektivnu međunarodnu osobnost nove države, njezino primanje u UN politički može biti važnije čak i od njezina priznanja većine drugih država svijeta. U ožujku 1992. međunarodni pregovarači u Zagrebu su planirali primanje Hrvatske tek za jesen te godine, ali su dali priliku da se primanje dogodi i ranije, naravno uz uvjet da se nadopuni Ustavni zakon Hrvatske s određenim odredbama. To se posljedično i dogodilo, stoga rezolucijom 753 od 18. svibnja 1992. Vijeće sigurnosti konsenzusom preporučuje Općoj skupštini da primi Republiku Hrvatsku u članstvo UN-a. Opća skupština na sjednici 22. svibnja 1992. bez glasovanja prihvaća rezoluciju 46/238, kojom Republika Hrvatska postaje članicom Ujedinjenih naroda, te prihvaća Povelju UN-a i svu odgovornost koja proizlazi iz članstva.

Za jednu novu državu to je prijelomni trenutak jer nitko u svijetu više ne može osporiti da je Republika Hrvatska neovisna i suverena država, a njezina se međunarodna osobnost i teritorijalni integritet više ne mogu dovesti u pitanje bez da se prekrši Povelja UN-a sa svim posljedicama koje iz toga mogu proizaći, pa se stoga može zaključiti da je članstvo kruna borbe za neovisnost i međunarodno priznanje Hrvatske. To oslikava najbolje i uvodna rečenica iz

svečanog govora hrvatskog predsjednika Tuđmana prilikom primanja Hrvatske u UN: „U ukupnoj povijesti razvitka i međunarodnog položaja jednoga naroda ne može biti važnijeg događaja od priznanja njegove samostalnosti i suverenosti i njegova primanja u svjetsku zajednicu ravnopravnih i neovisnih država, kakva je u naše doba Organizacija ujedinjenih naroda (Sanader 2000: 33).“ Danas je Republika Hrvatska uključena u 18 specijaliziranih organizacija, fondova i programa u sastavu UN-a gdje nastoji dati svoj aktivan doprinos u rješavanju svih bitnih pitanja međunarodnog mira i sigurnosti, kao i u promicanju međunarodne suradnje na rješavanju problema ekonomskog, socijalnog, kulturnog i humanitarnog karaktera, uključujući zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

3. Sjevernoatlantski savez (NATO)

Nakon Drugoga svjetskog rata na međunarodnoj političkoj pozornici zavlada je hladnoratovska atmosfera, kada su stvoreni blokovi i obrambeni savezi. Ugovorom između dvanaest država¹⁶, tadašnjeg zapadnog bloka, iz Washingtona 4. travnja 1949. osnovan je Sjevernoatlantski savez radi primarne obrane slobode i demokracije. Kao odgovor na to stvaranje saveza zapadnih sila, na istočnom bloku osnivaju Varšavski pakt okupljajući uglavnom komunističke države Europe. Izvorni Sjevernoatlantski sporazum ima ukupno 14 članaka gdje države potpisnice izražavaju svoje uvjerenje u namjere i načela Povelje UN-a te želju da žive u miru sa svim narodima i državama svijeta. U preambuli Sporazuma navedena su tri glavna razloga udruživanja u takvu zajednicu, a prvi je čuvanje slobode, zajedničkog naslijeđa i civilizacija svojih naroda, zasnovanih na načelima demokracije, individualnih sloboda i prava. Kao drugi razlog navodi se poticanje stabilnosti i boljitka na sjevernoatlantskom području, te kao treći ujedinjavanje napora za zajedničku obranu i održavanje mira i sigurnosti.

Nakon rušenja Berlinskog zida i urušavanjem komunističkih društava pod utjecajem vanjskih i unutarnjih faktora bilo je izgledno da se hladnom ratu i komunizmu u Europi bliži kraj, a samim time i komunističkom vojnom savezu. Nakon toga procesa kraja jednog ideološkog sustava i početka demokratske tranzicije bivših komunističkih država, na međunarodnoj sceni se oblikuje globalizam kao nova paradigma. NATO savez, suočen s tom novom realnošću u kojoj nema klasične podjele, morao je oblikovati novu doktrinu prilagođenu globalizaciji i svim procesima koji idu uz nju. Rizik od velikog rata u Europi je uvelike smanjen, a nove opasnosti za euroatlantsko područje se manifestiraju kroz etničke sukobe, kršenja ljudskih prava, fundamentalizme, širenje kemijskoga i nuklearnog naoružanja, te dakako terorizam. Tako da je NATO svrhu postojanja u poslijehladnoratovskom i globaliziranom svijetu našao u rizicima globalizacije.

Napredak omogućen novim tehnologijama, ukidanje granica i slobodno kretanje ljudi otvaraju nova pitanja nacionalne sigurnosti, a nove tehnologije nisu samo izvor dobra nego i zloporabe koje se lako mogu iskoristiti u svrhu globalno organiziranog kriminala ili globalnog terorizma. Stoga NATO gradi zajedničku strategiju na temelju kooperacije članica, a temelji se na korištenju vojnih i političkih sredstava radi jamčenja kolektivne sigurnosti euroatlantskoga područja gdje svaka država članica financira zajedničke aktivnosti i uplaćuje sredstva u tri vrste

¹⁶ Države osnivačice su Belgija, Kanada, SAD, Island, Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Italija, Danska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška i Portugal.

proračuna: civilni, vojni i programski. Sastavnice takve strategije su „očuvanje transatlantske veze, održavanje učinkovitih vojnih potencijala, sprječavanje i upravljanje krizama, razvijanje partnerstva, europske sigurnosti, kontrola razoružanja i proširenje.“ U zadnjoj sastavnici koja se odnosi na proširenje možemo vidjeti velike pomake nakon pada komunističkog bloka i promjene međunarodnih odnosa, a ono je bilo moguće na temelju Studije o proširenju iz 1995. i ispunjavanja određenih uvjeta. Neki od temeljnih političkih uvjeta što Studija nalaže da nove države članice moraju ispunjavati su: privrženost temeljnim načelima savezništva koja su definiranim u prvotnom Sporazumu, obveza sudjelovanja u savjetovanju i procesu prihvaćanja odluka o svim političkim i sigurnosnim pitanjima savezništva, osnivanje stalnog diplomatskog predstavništva u sjedištu NATO-a u Bruxellesu, spremnost na slanje primjereno osposobljenih pojedinaca u službu u tijelima i institucijama vojne i civilne strukture savezništva, obveza pridonosa proračunu savezništva, suradnja u razmjeni obavještajnih podataka u sklopu savezništva i provedba sigurnosnih pravila i postupaka NATO saveza. To su samo neki od postavljenih zahtjeva za nove potencijalne države članice gdje su dobili jasno formulisane političke i vojne zahtjeve koje trebaju ispuniti (Cvrtić 2002: 50).

Dosad je bilo nekoliko krugova proširenja saveza, a Hrvatska vlada je od ranog početka, nakon dobivanja neovisnosti, odredila ulaženje u NATO kao prioritetan cilj vanjske politike. Punopravnim članstvom se štiti sloboda, teritorijalna cjelovitost, jamči sigurnost hrvatskih građana, a i dijeli se teret obrambenih napora što se uklapa u kontekst nacionalnih interesa kao što su zaštita temeljnih vrijednosti, slobode, sigurnosti i suvereniteta. Zato u Strategiji nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, koju Hrvatski sabor usvaja u proljeće 2002., naglašavaju sljedeće: „Širenje Europske unije i NATO-a predstavlja za Hrvatsku najznačajniji međunarodni proces. Pristupanje objema integracijama jest jedan od najvažnijih nacionalnih ciljeva. Hrvatska u potpunosti dijeli i podupire vrijednosti i ciljeve na kojima su EU i NATO utemeljeni. Od vremena nastanka, ove su strukture bile jamac mira, stabilnosti, društvenog razvoja ljudskih prava i gospodarskog rasta. Povezanost ovih dvaju sustava i komplementarnost njihovih mehanizama i procedura u području vojno-političke suradnje i sigurnosti, sustavno se proširuje i jača. Zajednička europska sigurnosno – obrambena politika Europske unije zasnovana je na izravnoj suradnji s NATO-om, bez ugrožavanja autonomije i jedne organizacije. Značenje i pozitivan učinak toga procesa vidljivi su na primjeru Poljske, Mađarske i Češke. Za Hrvatsku, članstvo u EU i NATO-u pruža jedinstvenu povijesnu prigodu za očuvanje i jačanje demokracije, zaštitu neovisnosti, kao i neograničene mogućnosti gospodarskog napretka ([www.https://narodne-novine.nn.hr](https://narodne-novine.nn.hr), 12.6 2020).“

U višegodišnjim istraživanjima o podršci i stajalištu hrvatske javnosti naspram pristupanja Republike Hrvatske NATO-u, pokazalo se da je razina potpore pristupanju Savezu oscilirala. U istraživanju provedenom u prosincu 2002., kada je Ministarstvo za europske integracije ispitivalo potporu građana, 61% ih je podržavalo ulazak u NATO. To je jednaka razina potpore utvrđena i 2008., no u godinama između 2002. i 2008. potpora je bila niža, na razini oko 40% i ispod. Nekoliko je razloga za takvu oscilaciju, jedna od njih je i *Iračka kriza* započeta 2003., koja je produbila negativan stav prema SAD-u, a kolateralna žrtva postao je i NATO, prema kojem je javnost počela izražavati određene rezerve. Također, neki su počeli gledati na NATO kao produženi instrument SAD-a, te da provode zadaće isključivo u interesu te države. Ipak, pretežna većina građana na zadnjim istraživanjima prije pristupa opredijelila se za ulazak u Savez, pa je tako u istraživanju iz 2008.¹⁷ vidljivo da je udio građana koji bi na zamišljenom referendumu glasovao za pristupanje Hrvatske NATO-u gotovo dvostruko veći od udjela onih koji bi glasovali protiv. Nadalje, pokazalo se da su opciji "za pristupanje NATO-u" u većoj mjeri skloniji muškarci nego žene (54,1% prema 33%), ispitanici od 31 do 50 godina u odnosu na ispitanike mlađe od 30 godina (45,1% prema 38%), ispitanici višeg stupnja naobrazbe u odnosu na ispitanike nižeg stupnja naobrazbe (50,3% prema 36,1%) i ispitanici višeg socioekonomskog statusa u odnosu na ispitanike nižeg socioekonomskog statusa (46,5% prema 40,1%). Važno je za istaknuti da je više od dvije trećine anketiranih građana (70,9%) smatralo da o ulasku Hrvatske u NATO trebaju odlučiti građani na obvezujućem referendumu (<https://hrcak.srce.hr/38950>, 12.6 2020). Usprkos tome i zahtjevima određenih parlamentarnih stranaka za organizacijom referenduma, do njega nikad nije došlo i Hrvatska država početkom 2008. potpisuje sporazum u kojem odustaje od tog zahtjeva.

Prvi susret Hrvatskog izaslanstva s NATO-m dogodio se u proljeće 1994., kada su glavni vojni savjetnik predsjednika Hrvatske i zamjenik ministra vanjskih poslova u Belgiji posjetili sjedište saveza gdje su izrazili interes za sudjelovanjem u Partnerstvu za mir¹⁸. Službeni početak i institucionalizacija odnosa između Hrvatske i NATO-a započinje 25. svibnja 2000. kada Hrvatska ispunjava svoju želju i ulazi u program Partnerstva za mir. Savez je putem spomenutog Partnerstva pokušavao pomoći državama u raznim segmentima poput: transparentnosti u planiranju obrane i vojnog proračuna, osiguravanja demokratskog nadzora

¹⁷ Provedenom na nacionalnom reprezentativnom uzorku građana Republike Hrvatske terenskom usmenom anketom u periodu od 22. veljače do 9. ožujka 2008., gdje je uzorak činilo 3420 odraslih stanovnika Republike Hrvatske.

¹⁸ Političko-vojni program NATO saveza s ciljem stvaranja povjerenja između zemalja članica NATO-a i drugih zemalja Europe i nekadašnjeg Sovjetskog Saveza.

nad oružanima snagama, održavanja spremnosti i sposobnosti da u skladu sa svojim mogućnostima i zakonodavnim okvirom sudjeluju u mirovnim operacijama temeljem odluke UN-a ili KESS-a, razvijanja kooperativnih vojnih odnosa s NATO savezom radi zajedničkog planiranja, osposobljavanja i vježbi, te dugoročnog razvoja oružanih snaga koje bi bile osposobljene za zajedničko djelovanje s oružanim snagama država članica NATO saveza.

Nakon toga, 2002. na zasjedanju Sjevernoatlantskog vijeća, Hrvatska zaprima poziv za sudjelovanje u Akcijskom planu za članstvo NATO-a, pa u listopadu iste godine predaje Savezu svoj prvi Godišnji nacionalni program gdje su predstavljene reforme koje su provedene na političkom, sigurnosno-obrambenom i gospodarskom planu. 2003. Hrvatska započinje svoje prvo sudjelovanje u NATO vođenoj operaciji ISAF¹⁹ u Afganistanu. Prvi konkretan pomak prema primanju Hrvatske u članstvo NATO-a događa se 2006., kada na sastanku vrha Saveza u Rigi, članice iskazuju spremnost primanja novih članica i odlučuju na sljedećem sastanku u Bukureštu pozvati u članstvo one države koje ispune i zadovolje uvjete članstva i standarde Saveza. Također, iste godine Američki Senat usvaja zakon kojim se podržava daljnje proširenje i poziva na primanje u članstvo Hrvatske, Albanije i Makedonije.

Kao što je bilo i predviđeno, Hrvatska²⁰ na summitu NATO-a u Bukureštu 2008. dobiva pozivnicu za punopravno članstvo. Hrvatska je tako završila prvi krug pregovora o pristupanju NATO savezu 21. travnja 2008. i time dokazala svoju spremnost sudjelovanja u kolektivnoj obrani te spremnosti na doprinos miru i sigurnosti u euroatlantskoj zajednici. Nakon prvog sastanka koji je bio posvećen političkim i vojnim pitanjima, 7. svibnja 2008. održani su pregovori o financijskim, obrambenim i pravnim pitanjima gdje je određen i doprinos koji će Hrvatska uplaćivati u proračun Saveza. Slijedilo je potpisivanje Protokola o pristupanju Hrvatske NATO-u u Bruxellesu 9. srpnja 2008. i ratifikacija u nacionalnim parlamentima država članica. U vremenu između potpisivanja Protokola i okončanja postupka ratifikacije Hrvatska je mogla sudjelovati u radu Sjevernoatlantskog vijeća i ostalih tijela Saveza, ali bez prava glasa. Nakon što su sve države članice ratificirale hrvatski pristupni protokol, tadašnji glavni tajnik²¹ NATO-a upućuje 30. ožujka 2009. službenu pozivnicu za punopravno članstvo Republici Hrvatskoj. Ispravu o pristupu Sjevernoatlantskom ugovoru, kojeg je Hrvatski sabor potvrdio 25. ožujka 2009., u ime Republike Hrvatske, 1. travnja 2009. u State Departmentu

¹⁹ Eng. International Security Assistance Force

²⁰ Hrvatsku su na summitu predstavljali tadašnji Predsjednik Stjepan Mesić, predsjednik vlade Ivo Sanader i ministar vanjskih poslova Gordan Jandroković.

²¹ Nizozemac Jaap de Hoop Scheffer koji je obnašao tu dužnost do 1. kolovoza 2009.

predala je tadašnja hrvatska veleposlanica u Sjedinjenim Američkim Državama, Kolinda Grabar-Kitarović, čime Hrvatska konačno postaje punopravna članica NATO saveza. Kao i sve druge članice koje su već pristupile Savezu, Hrvatska je morala pristupiti kompleksnom i izazovnom procesu integracije u NATO. Integracija koja je podrazumijevala usklađivanje procedura i aktivnosti u svim područjima djelovanja, poput obrambenog planiranja, operacija, sigurnosti, obuke, izobrazbe, personalnih i obavještajnih sposobnosti, logistike, zapovjednih sustava, komunikacija, proračuna, financija, odnosa s javnošću, nabave te još nizu drugih segmenata, kao i sudjelovanje u radu NATO-vih političkih i stručnih radnih tijela, odbora, pododbora, radnih skupina, panela.

Prvi summit na kojem Hrvatska sudjeluje kao punopravna članica je održan 3. i 4. travnja 2009. u Strasbourgu i Kehl, a 2010. sudjeluje u izradi Strateškoga koncepta Saveza, ključni dokument koji zacrtava glavne zadaće NATO-a. Krajem 2012. integracijski proces uspješno je dovršen, čime je Republika Hrvatska postala prva članica kojoj je to uspjelo u svega tri godine. Od trenutka pristupanja Savezu Hrvatska sudjeluje u svim najvažnijim aktivnostima NATO-a i daje svoj izravan doprinos u njihovu provođenju, te se afirmirala kao predana i pouzdana članica koja je među najsnažnijim zagovarateljima daljnjeg proširenja Saveza na prostor Jugoistoka Europe. Sigurno je za ustvrditi da je Hrvatska svojim članstvom u NATO-u ostvarila jedan od najvećih vanjskopolitičkih i sigurnosnih nacionalnih interesa koji doprinosi i pomaže dodatnoj profesionalizaciji oružanih snaga države i unapređivanju sustava nacionalne sigurnosti. Također, članstvo pruža dokaz o političkoj stabilnosti i sigurnosti države što posljedično pomaže konsolidaciji demokracije i vladavine prava (www.mvep.hr, 12.6.2020.)

4. Europska Unija (EU)

Evolucija ideje europskog jedinstva, koja je plodno tlo za svoj suvremeni razvoj našla neposredno nakon drugog svjetskog rata, ima dugačku povijest, a zamisao o ujedinjenoj Europi bila je ideal već u vrijeme Victora Hugoa u 19. stoljeću. Poticano je mnogo puta u povijesti i vođeno je najčešće političkim motivima gdje su mnogi vladari nastojali izgraditi i održati europsko kontinentalno carstvo. Talijanski federalist Altiero Spinelli i francuski političar Jean Monet smatraju se idejnim začetnicima *Schumanova plana*²², koji je doveo do stvaranja preteče Europske Unije (EU) – Europske zajednice za ugljen i čelik (ECSC²³). Izbor ugljena i čelika u to je doba imao veliku simboličku vrijednost jer su početkom 1950-ih godina ugljenokopi i crna metalurgija predstavljali osnovnu industriju i temelj moći država. Tako da je prvotna ideja koja je dovela do osnivanja Zajednice za ugljen i čelik bila političke prirode – kontrola nad proizvodnjom sirovina. Uz to, tadašnjim osnivanjem Zajednice nastojalo se očuvati mir i spriječiti eventualne buduće sukobe među europskim velesilama, jer je uspjela okupiti i pobjednike i gubitnike europskog rata unutar jedne institucionalne strukture gdje su bile ravnopravni partneri, te stvaranje zajedničkog tržišta za ugljen i čelik za šest država osnivačica – Belgiju, Nizozemsku, Luksemburg, Italiju, Francusku i Njemačku.

Na ECSC su se 1957. nadovezale novoosnovane Europska ekonomska zajednica (EEC²⁴), koja je počivala na slobodnoj razmjeni roba i usluga kao i slobodnom kretanju ljudi, i Europska zajednica za atomsku energiju (EURATOM²⁵). Iako su to bile zasebne organizacije, uvriježilo se da ih se naziva zajedničkim imenom Europska zajednica. Ustavni temelji Europske zajednice su bili *Pariški ugovor* o osnutku ECSC-a iz 1951. i *Rimski ugovori* o osnutku EEC-a i EUROATOM-a iz 1957. u kojima su neke od odredbi bile ukidanje carina među državama članicama²⁶, uvođenje zajedničke vanjske carinske tarife i uspostava zajedničke poljoprivredne i prometne politike (Samardžija 1994: 24). Potreba za daljnjim usklađivanjem ekonomske i monetarne politike postala je očita početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada je zavladao monetarna nestabilnost dodatno otežana naftnim krizama 1973. i 1979. Zato je pokretanje Europskoga monetarnog sustava 13. ožujka 1979. znatno stabiliziralo valutne tečajevе i potaknulo zemlje članice da provode politiku štednje. Radilo se i na stvaranju

²² Plan o utemeljenju Europske zajednice za ugljen i čelik što ga je predložio Robert Schuman 9. svibnja 1950.

²³ Eng. European Coal and Steel Community

²⁴ Eng. European Economic Community

²⁵ Eng. European Atomic Energy Community

²⁶ Carine na međusobnu trgovinu ukinute su 1. srpnja 1968.

zajedničke valute, što se i dogodilo kada je uveden euro 1. siječnja 1999., inicijalno u 11 država, dok su naknadno novčanice i kovanice eura ušle u opticaj 1. siječnja 2002. Euro je trenutačno službena valuta u 19 od 27 država članica EU-a, a one zajedno čine eurozonu koja se službeno naziva europodručje. Od samog početka Europska unija temelji se na vladavini prava što znači da se svako njezino djelovanje temelji na ugovorima koje su dobrovoljno i demokratski odobrile sve države članice EU-a. Osim već navedenih ugovora koji su bili temelji EZ-a, kasnije su doneseni novi ugovori s ciljem veće učinkovitosti i transparentnosti Unije, pripreme za pristupanje novih država članica te uvođenja novih područja suradnje, poput jedinstvene valute. Jedan takav je *Jedinstveni europski akt* (SEA²⁷) iz 1986. koji je poslužio za reformu institucija, pripremu za članstvo Portugala i Španjolske te ubrzavanje postupka odlučivanja kao priprema za uspostavu jedinstvenog tržišta. *Ugovorom iz Maastrichta*²⁸ 1992. se "osniva" Europska unija (postaje nasljednica Europske zajednice) i uvodi postupak suodlučivanja kojim Parlament dobiva veće ovlasti u odlučivanju. Uz to, navedeni ugovor značio je novu zajedničku politiku, građansku uniju, zajedničku valutu i unutarnju politiku, kao i unutarnju sigurnost. Ti obvezujući gospodarski i pravni uvjeti se nazivaju i "kriterijima iz Maastrichta" koji navode da sve države članice EU-a, osim Danske²⁹, moraju uvesti euro i pristupiti europodručju. Nadalje, *Ugovorom iz Amsterdama* 1997. poduzima važne korake u pogledu oblikovanja građanske unije kako bi politički identitet Europske unije učinio prepoznatljivim, a uz to se neposredno nadovezuje na razvoj temelja *Ugovora o Europskoj Uniji* i *Europskoj zajednici*, koji su uvedeni kroz *Jedinstvene europske akte*, a nastavljeni *Ugovorom iz Maastrichta*. Stoga su ta tri ugovora međusobno čvrsto povezana i nadograđuju se jedan na drugi (Šimić 2002: 49). *Ugovorom iz Nice* 2001. ponovno se reformiraju institucije radi učinkovitijeg djelovanja Unije u sklopu priprema za novi krug proširenja³⁰. Zasad zadnji takav ugovor je onaj iz 2007. - *Ugovor iz Lisabona* gdje su se jasno utvrdile ovlasti EU-a i ovlasti država članica EU-a u cilju demokratičnije i učinkovitije Europske unije.

Europska Unija se razlikuje od sličnih međunarodnih organizacija prije svega po svojoj specifičnoj institucionalnoj strukturi. Države članice prihvaćanjem europskih ugovora

²⁷ Eng. Single European Act

²⁸ Poznat i kao *Ugovor o Europskoj uniji*.

²⁹ Uz Dansku, trenutno euro nije službena valuta u Bugarskoj, Hrvatskoj, Češkoj, Mađarskoj, Poljskoj, Rumunjskoj i Švedskoj. Važno je za istaknuti da još uvijek službeno izuzeće od uvođenja jedinstvene valute vrijedi jedino za Dansku, a za ostale države se predviđa pridruživanje europodručju kad ispune potrebne uvjete.

³⁰ Odnosi se na 2004. kada se dogodilo najveće proširenje Europske unije, nove članice su postali Cipar, Češka, Estonija, Litva, Latvija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija.

potvrđuju spremnost da dio svojih suverenih prava ustupe neovisnim institucijama koje istodobno predstavljaju i nacionalne interese i interese Europske unije, a te su institucije međusobno povezane. Jedno od ključnih tijela u institucionalnoj strukturi Unije je Europska komisija. Definirana je kao izvršno tijelo i u velikoj je mjeri neovisna u izvršavanju svojih obveza, a budući da joj je osnovna zadaća zastupanje interesa Unije, ne smije primati naredbe ni od jedne članice. Jedino je tijelo koje ima pravo predlaganja novih zakona Europske unije, a prijedloge šalje Vijeću i Parlamentu na raspravu i usvajanje. Kao "čuvar govora" nadležna je za korektnu provedbu naredbi i direktiva koje je usvojilo Vijeće i Parlament. Vodstvo čini tim od 27 povjerenika (po jedan iz svake države članice EU-a), a na njegovu je čelu predsjednik Komisije kojeg predlažu nacionalni čelnici u Europskom vijeću uzimajući u obzir rezultate izbora za Europski parlament. Da bi bio izabran, potrebna mu je podrška većine zastupnika u Europskom parlamentu. Cijela Komisija odgovara Parlamentu, koji sudjeluje u zakonodavnom procesu Europske unije kroz suodlučivanje i ravnopravno dijeli odgovornost s Vijećem pri donošenju propisa u svim područjima politika. Europski parlament je tijelo demokratskog izbora i političkog nadzora koje se prometnulo iz savjetodavnog u zakonodavno tijelo koje predstavlja građane EU-a, a od 1979. zastupnike Europskog parlamenta građani biraju izravno temeljem općeg prava glasa svakih pet godina.

Možda i najvažnija institucija Europske unije je Vijeće Europske unije³¹ koje okuplja ministre nacionalnih vlada EU-a, a države članice naizmjenično preuzimaju predsjedanje Vijećem na razdoblje od šest mjeseci. Sastav Vijeća ovisi o temi o kojoj se raspravlja, stoga postoji nekoliko vijeća ministara - za vanjske poslove, poljoprivredu, promet, okoliš, ekonomiju uz brojna druga. Svaka sjednica Vijeća podijeljena je na dva dijela, na način da je jedan dio posvećen raspravi o zakonodavnim aktima, a drugi nezakonodavnim aktivnostima. Budući da je Vijeće ministara politička organizacija, a samim time i zastupnik država članica Europske unije, ono donosi sve važnije pravne odluke, odredbe, direktive i zaključke. To ga čini uz Europski parlament glavnim tijelom u Europskoj uniji za donošenje odluka. Ministri su ovlašteni obvezati svoje vlade da djeluju u skladu s dogovorima sa zajedničkih sjednica. Vijeće ministara nikako se ne smije miješati s Europskim vijećem koje je osnovano temeljem *Jedinstvenog europskog akta* 1986. Europskim vijećem predsjeda šef države ili vlade koja predsjeda Vijećem ministara, sastaju se četiri puta godišnje, a glavne zadaće Europskog vijeća su pokretanje političkih inicijativa Unije, određivanje općih političkih usmjerenja i prioriteta Unije, donošenje odluka o spornim pitanjima koja nisu riješena u Vijeću ministara i uklanjanja

³¹ Ranije poznato i kao Vijeće ministara, ali *Ugovorom iz Lisabona* mijenja naziv.

zapreka normalnom funkcioniranju Unije. Zadnja integralna institucija Europske unije je Sud Europske unije³² koji tumači pravo Unije kako bi se osigurala njegova ujednačena primjena u svim državama članicama te rješava pravne sporove između nacionalnih vlada i institucija Europske unije. Također, u određenim situacijama pojedinci, poduzeća ili organizacije se mogu obratiti Sudu kako bi pokrenuli postupak protiv neke od institucija Europske unije ako smatraju da je povrijedila njihova prava. U sebi obuhvaća: Sud, Opći sud i specijalizirane sudove. Među ostalim tijelima i institucijama važno je istaknuti Europsku središnju banku čija je uloga u upravljanju eurom i provođenju gospodarske i monetarne politike EU-a, Europsku investicijsku banku koja osigurava financijska sredstva za projekte kojima se pridonosi ispunjenju ciljeva EU-a i Europsku službu za vanjsko sa zaduženjem da upravlja diplomatskim odnosima EU-a s državama izvan Unije i provodi vanjsku i sigurnosnu politiku EU-a.

Članstvo u Europskoj uniji, uz ulazak u NATO, bio je primarni gospodarski i politički interes Hrvatske od njezine neovisnosti. Na zasjedanju Europskog vijeća u Kopenhagenu 1993. određeni su kriteriji za pristup Europskoj uniji: postojanje stabilnih institucija, demokracije, pravne države, jamčenje ljudskih prava i zaštita nacionalnih manjina, nadalje razvoj tržišnog gospodarstva koje će se moći nositi s pritiscima konkurencije i tržišnim snagama u Europskoj uniji, te sposobnost budućih članica za preuzimanje obveza koje proizlaze iz članstva, uključujući i prihvaćanje ciljeva uspostave političke, ekonomske i monetarne unije. Stoga problematika prilagodbe europskim standardima podrazumijeva značajne promjene u pravnoj i ekonomskoj strukturi društva, ali i usklađivanje niza posebnih politika. Hrvatska je uspostavila odnose s Europskom unijom 15. siječnja 1992., kada je većina zemalja članica EU priznala Hrvatsku kao neovisnu državu, no odnosi se počinju intenzivirati 1999. kada Europska komisija predlaže stvaranje *Procesa stabilizacije i pridruživanja* za Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Makedoniju i tadašnju SR Jugoslaviju. Hrvatska potpisuje *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* 29. listopada 2001.³³ Cilj tog sporazuma je bio uspostavljanje političkog dijaloga između Europske unije i država kandidatkinja, a državama koje su ga potpisale daje se status pridruženog člana i potencijalnog kandidata za prijem. Tako se samim potpisivanjem sporazuma Hrvatska obvezala na provođenje reformi radi približavanja Europskoj uniji.

Odlučan potez za ulazak u EU Hrvatska radi 21. veljače 2003. kada podnosi zahtjev Vijeću Europske unije za punopravno članstvo. Nakon podnošenja zahtjeva za članstvo, Vijeće

³² Ranije poznat i kao Sud pravde.

³³ Potpisani sporazum je stupio na snagu 1. veljače 2005. kada su ga ratificirali Hrvatski sabor, Europski parlament, te parlamenti svih država članica.

Europske unije u travnju 2003. zadužuje Europsku komisiju da izradi mišljenje o hrvatskom zahtjevu. Komisija je 10. srpnja 2003. Hrvatskoj uputila upitnik s 4.560 pitanja³⁴ iz različitih područja funkcioniranja države, institucija, gospodarstva i ostalih bitnih područja. Na temelju odgovora Europska komisija 20. travnja 2004. donosi pozitivno mišljenje o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvo u EU i preporučuje Europskom vijeću da donese odluku o otvaranju pregovora s Hrvatskom o punopravnom članstvu. Republika Hrvatska je tako dobila status službenog kandidata za punopravno članstvo u Europskoj uniji na zasjedanju Europskog vijeća u Bruxellesu 18. lipnja 2004. Pristupni pregovori formalno su započeli 3. listopada 2005., a pregovaračka poglavlja su bila mnogobrojna, od financija, znanosti, obrazovanja i vanjskih odnosa do energetike, okoliša i poljoprivrede³⁵. Pregovore su u ime Europske unije vodili predstavnici Europske komisije, a u ime Hrvatske Državno izaslanstvo RH za pregovore o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji na čelu s ministrom vanjskih poslova i europskih integracija te pregovaračka skupina za vođenje pregovora. Dodatno, Vlada Republike Hrvatske u travnju 2005. donosi *Odluku o uspostavljanju strukture za pregovore* koja je, osim navedenih tijela, uključila još i Koordinaciju za pregovore, radne skupine za pripremu pregovora po pojedinim poglavljima pregovora, Ured glavnog pregovarača i Tajništvo Pregovaračke skupine. Nakon šest godina, na sastanku Međuvladine konferencije o pristupanju održane u Bruxellesu 30. lipnja 2011. formalno su dovršeni pregovori o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, a rezultati pregovora, nakon njihovog zatvaranja u svim poglavljima, ugrađeni su u odredbe nacrtu *Ugovora o pristupanju*³⁶ i pripadajućeg *Akta o pristupanju*.

Nakon potpisivanja *Ugovora o pristupanju* on je upućen u postupak ratifikacije; jer da bi Ugovor stupio na snagu parlamenti država članica i Hrvatska ga trebaju ratificirati sukladno ustavnim odredbama svake od država potpisnica. Od tog trenutka potpisivanja ugovora Hrvatska se smatrala državom pristupnicom te je započela sudjelovati u radu tijela Vijeća Europske unije i Europskoga parlamenta kao aktivni promatrač. Prije potvrđivanja *Ugovora o pristupanju* u Hrvatskome saboru, Ustav Republike Hrvatske zahtijevao je održavanje referenduma na temu pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Odnos hrvatske javnosti prema europskim integracijama nije bio jednoznačan i linearan kao što smo vidjeli i na primjeru

³⁴ U prosincu 2003. i siječnju 2004. Europska unija upućuje dodatna 184 pitanja.

³⁵ Ovo su samo neka poglavlja, sveukupno je pregovaračkih poglavlja bilo više od 30.

³⁶ Bilateralni međunarodni ugovor između država članica Europske unije s jedne strane, i Republike Hrvatske s druge strane.

Sjevernoatlantskog saveza. Prilikom raznih ispitivanja javnog mnijenja o odnosu građana prema članstvu Hrvatske u Europskoj uniji rezultati su pokazivali oscilacije u potpori. Dok je u razdoblju između 2000. i 2003. podrška Europskoj uniji bila visoka, iznad 75%, nakon 2003. počela je padati, i to manje-više permanentno, sve do početka 2011. Prema ispitivanju koje je 2007. proveo Puls, samo je 38,9% građana bilo za ulazak u EU, što se promijenilo tek 2011. kada je prema *Gallupovu* istraživanju podrška porasla na 44% (Šiber 2011: 2). U razumijevanju tih podataka treba imati na umu situacijske varijable, odnosno razumjeti da je odnos prema procesima europskih integracija izrazito podložan tim varijablama. Pa je tako na javno mnijenje utjecalo dugo razdoblje nedoumica i neslaganja oko funkcioniranja suda u Den Haagu i zahtjeva za izručenjem generala Gotovine i Bobetka, balkanska trgovinska zona, ZERP³⁷, problemi sa Slovenijom i slično.

Ipak, građani su iskazali svoj stav na referendumu održanom 22. siječnja 2012. na kojem su odlučili o pristupanju Hrvatske EU³⁸ - 66,3% onih koji su izašli na referendum glasalo je za, a 33,1% posto bilo je protiv ulaska u EU. Iako je dvotrećinska većina onih koji su izašli na referendum podržala ulazak u EU, važno je za istaknuti da je izlaznost na referendum bila niska - samo 43,5% (<https://hrcak.srce.hr/99808>, 25.6 2020). Posljedično, 09. travnja 2012. Sabor jednoglasno potvrđuje pristupni ugovor između Hrvatske i Europske unije. Nakon mukotrpnih godina pregovora, ispunjavanja uvjeta i održanog referenduma Hrvatska postaje 28. članicom Europske unije 1. srpnja 2013. kada stupa na snagu ratificirani *Ugovor o pristupanju*. Članstvo u Europskoj uniji omogućilo je mnoge benefite za građane poput mobilnosti, što uključuje mogućnost putovanja bez viza i putovnica unutar Europske unije kao i mogućnost zapošljavanja u Uniji bez posebnih radnih dozvola. Na to se nadovezuju i proširene mogućnosti poslovanja za poduzetnike na unutarnjem tržištu EU-a s više od pet stotina milijuna potrošača. Na razini države, Republika Hrvatska je postala korisnica sredstava iz europskih fondova pa je ukupna alokacija sredstava za Hrvatsku iz europskih fondova za razdoblje financijske perspektive 2014.-2020. iznosila nešto više od deset milijardi i dvjesto milijuna eura, što znači da je Hrvatska na raspolaganju imala preko milijardu eura godišnje. Izuzev takvih financijskih i gospodarskih benefita, članstvo u Europskoj uniji označilo je potpuno povezivanje i uključivanje Hrvatske u suvremene integracijske procese te potvrđivanje međunarodnog položaja Hrvatske kao moderne, demokratske europske države.

³⁷ Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas. Hrvatska je tijekom pregovora o ulasku u EU obećala da odredbe o ZERP-u neće primjenjivati na brodove članica Europske unije.

³⁸ To je bio drugi referendum u hrvatskoj povijesti, prvi je bio onaj iz 19. svibnja 1991.

5. Zaključak

U ovom sam završnom radu pobliže opisao složen proces ulaženja Republike Hrvatske u tri međunarodne organizacije, a one su nužne u današnjem globaliziranom svijetu koji nas vodi sve većoj povezanosti i međuovisnosti na svim područjima međunarodne suradnje i komuniciranja. Kroz tri najznačajnije međunarodne organizacije pokušao sam dočarati kompleksan i izazovan put Hrvatske koji je morala proći da se izbori za odgovarajuće mjesto u međunarodnoj zajednici, a posebno u europskom okruženju, od njezine samostalnosti do konačnog uključivanja u jednu od najjačih organizacija svijeta – Europsku uniju. Hrvatska je oduvijek bila dio europskog političkog, kulturnog i gospodarskog prostora stoga se institucionalizacijom odnosa samo potvrdila kao suverena, moderna država koja sudjeluje u kreiranju europskih politika. Također, u cilju jačanja hrvatskoga gospodarstva Unija omogućuje dobru poziciju u privlačenju stranih ulaganja i plasiranju hrvatskih proizvoda i usluga na inozemna tržišta. Ne smije se zaboraviti i da je ulaskom u NATO Hrvatska dodatno zaštitila svoju teritorijalnu cjelovitost, podigla razinu obrambenih sposobnosti oružanih snaga i sudjelovanjem u kolektivnim obrambenim mehanizmima aktivno doprinosi europskoj stabilnosti i miru. To joj daje temelje za daljnji razvoj političke stabilnosti, pravne sigurnosti, gospodarskog rasta, društvene solidarnosti, te se kao i jedina članica Europske unije koja ima dunavsku i mediteransku dimenziju, može pozicionirati kao glavni partner prema državama u svom susjedstvu.

6. Sažetak

Ovaj završni rad donosi pregled procesa pristupanja Hrvatske najznačajnijim međunarodnim organizacijama – Ujedinjenim narodima, NATO i Europskoj uniji. Od vremena nastanka te strukture bile su jamac mira, stabilnosti, društvenog razvoja, ljudskih prava i gospodarskog rasta. Pristupanjem prvoj takvoj organizaciji - Ujedinjenim narodima, Republika Hrvatska je potvrdila svoju državnost i međunarodni legitimitet, nakon što se izborila za svoju neovisnost od Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Svojim ulaskom u NATO savez osnažila je svoj međunarodni položaj i unaprijedila sustav nacionalne sigurnosti. Dok je kao 28. članica Europske unije ostvarila primarni gospodarski i politički interes koji joj je bio cilj od njezine neovisnosti. Stoga se Hrvatska kroz postupno institucionalno uključivanje u spomenute organizacije potvrdila kao stabilna, demokratska država i značajan partner u ostvarivanju međunarodnog mira i sigurnosti.

KLJUČNE RIJEČI:

Hrvatska, Europska unija, NATO, Ujedinjeni narodi, neovisnost, sigurnost, organizacije, međunarodni, članica, pristupanje

7. Literatura

- Cvrtila 2004: Cvrtila, Vlatko. 2004. *Hrvatska i NATO*. Zagreb: Centar za politološka istraživanja.
- Degan 2002: Degan, Vladimir Đuro. 2002. *Hrvatska država u međunarodnoj zajednici*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Samardžija 1994: Samardžija, Višnja. 1994. *Europska unija i Hrvatska*. Zagreb: IRMO – Institut za razvoj i međunarodne odnose.
- Sanader 2000: Sanader, Ivo. 2000. *Hrvatska u međunarodnim odnosima*. Zagreb: Golden marketing.
- Šiber 2011: Šiber, Ivan (ur.). 2011. *Hrvatska i Europa*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti u Zagrebu.
- Šimić 2002: Šimić, Dražan. 2002. *Europska unija danas i sutra*. Samobor: Hrvatski zemljopis.

Internetski izvori:

- Hrvatska i Europska unija*, www.mvep.hr (21.6.2020.)
- Hrvatska u Ujedinjenim narodima*, www.mvep.hr (7.6.2020.)
- Hrvatski referendum o članstvu u Europskoj uniji i njegove posljedice za smanjeni Zapadni Balkan*, Anali Hrvatskog politološkog društva: časopis za politologiju, Vol. 9 No. 1, 2012., <https://hrcak.srce.hr/99808> (25.6.2020).
- Institucije Europske unije*, www.mvep.hr (21.6.2020.)
- Kako smo pregovarali*, www.mvep.hr (22.6.2020.)
- Republika Hrvatska i NATO*, www.mvep.hr (12.6.2020.)
- Stajališta hrvatske javnosti i časnika Oružanih snaga Republike Hrvatske spram pristupanja Republike Hrvatske NATO-u*, Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja, Vol. 18 No. 3 (101), 2009., <https://hrcak.srce.hr/38950> (17.6.2020).
- Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske*, www.https://narodne-novine.nn.hr (12.6.2020.)